

КОНЦЕПЦИЯ

за

КУРАТОРСКИ ПРОЕКТ ЗА НАЦИОНАЛЕН ПАВИЛИОН ВЕНЕЦИАНСКО БИЕНАЛЕ 2023

РЕТРОСПЕКЦИИ В БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ

Миналото определя историята ни, но също така често диктува нашето бъдеще. Приемайки, че настоящето непрекъснато се движи напред, миналото също придобива динамични измерения (за разлика от статичните обхвати, които често могат да му бъдат предписани).

Миналото се движи с настоящето и нашето разбиране за него се променя. Една обикновена графична времева линия може да опрости обяснение, но не може лесно да дефинира сложните процеси на времето и неговите взаимовръзки. Настоящото пренася миналото и повлича със себе си камерите на паметта – времето в тези камери е спряло, но те продължават да се движат напред към бъдещето.

Ние често се връщаме към тези „времеубежища“¹ – те предлагат комфорта на познатото и вече случилото се; възможността за преглед и анализ на минали събития, избягвайки непредсказуемостта на това, което предстои или трябва да бъде преодоляно. Търсим в тях спомени, знания и носталгия, но понякога и съвети или намеци за бъдещето.

„Човек поглежда към историята търсейки усещане за времето или неговите пречистващи способности; човек се вглежда в историята търсейки нейните признаци за обновление.“²

Т. Морисън

Няма бъдеще без експеримент. Имаме планове, очаквания и цели, но можем ли да предвидим резултатите от даден експеримент, докато не го проведем? Крайният резултат по-важен ли е от пътя водещ към него? Витгенщайн³ казва, че е възможно докато гледаш пътя, да не виждаш целта; но също така да виждаш целта понякога означава, че не виждаш пътя. В нашата колективна човешка история сме били свидетели на комфорта, просперитета, политически и икономически доминанти, постигнати чрез несправедливи и нечестни пътища с пагубни въздействия върху природата и обществените ценности. В нашето настояще ние съдим, анализираме и често отказваме да приемем идеологиите и подходите на миналото. И все пак, сегашното ни общество се

¹ *Времеубежище*, Георги Господинов, издателство Жанет 45, 2020

² *The Future of Time: Literature and Diminished Expectations*, реч на Тони Морисън изнесена на 25-тия семинар на хуманитарните науки Джеферсън, Вашингтон, 1996

³ Лекция по Етика от Лудвиг Витгенщайн, изнесена пред Обществото на Еретиците, Кеймбриджки Университет, 1929

основава на тези минали експерименти и задачата на настоящето, е да развиваме съзнанията си, докато търсим по-светъл път напред.

„Бъдете добър прародител“⁴

М. Еделман

Ето защо, докато вярваме, че в Лаборатория на Бъдещето резултатите от нашите експерименти и предстоящото не могат да бъдат предвидени, ние не търсим окончателната цел или постижение, а по-скоро концентрираме вниманието си върху пътя, поет към него. А пътят към бъдещата цел понякога е по-важен от самата цел, тъй като подчертава ценностите и вярванията на настоящето.

„Пътят на индивида е белязан от експеримента. Пътят ни кара да преодолеем ограниченията на света, които сме поставили. Ние сме мащабът на света. Чрез разширяване на периметъра на мисленето можем да изследваме връзките.“⁵

Х. Добаров

Тук експериментираме с определен тип „времеубежища“ – изоставените места. Места, за които се е смятало, че имат бъдеще, но са опустели по различни причини. Вярваме, че те могат да дадат шанс на архитектурата да се възстанови, да покаже, че може да съществува в синтез с естествената среда и всеки жив организъм в нея. Това са местата, където архитектурата има най-голям потенциал за развитие – дискретно, с уважение и мисъл за бъдещите поколения. Трансформируема, възобновяема, преизползваема, временна, просторна и отворена, скромна и достатъчна, уважаваща и смела, разказваща и поетична, съживяваща – това може да бъде езикът на бъдещата архитектура, и това е посланието на инсталацията.

Изоставените места съдържат различни истории, мащаб и характеристики, които се променят под влиянието на времето и природата. „Миналото има ли срок на годност?“, пита Г. Господинов. Местата, които някога са процъфтявали с живот, но са били отхвърлени и изоставени в настоящето, могат да бъдат както ресурс, така и двигател за бъдещето. Възможността да се допринесе за техния разказ с обновен език и перспективи може да бъде стимулиращ както архитектурен, така и антропологичен експеримент. Завръщането към изоставеното може да се разглежда като съживяване на материалното и като потенциал за създаване на новото нематериално – чувството за място и колективна идентичност. Това е възможност за вдъхновение на общности, които ще се учат от миналото, но ще гледат напред с цел изграждане на нов свят, социални ценности и визия. Един ден може да сме сред много, но да се чувстваме разделени; на следващия сме сред малко, но обединени.

В този експеримент ние не даваме отговори за бъдещето, а по-скоро търсим поетично представяне на път, водещ към него. Път, който започва от изоставената архитектура на миналото и води към една съживена и хуманна – такава, която обича природата, признава своето минало, уважава своето бъдеще и себе си. Пътуване към архитектура, която обича да живее, променя се и знае, че е тленна. Архитектура, която проявява емпатия и колективност. В

⁴ *Lanterns: A Memoir of Mentors* от Мариан Райт Еделман, публикувано от Beacon Press, 1999

⁵ *Невроестетика на възприятието за красиво*, лекция на доц. Христо Добаров изнесена в Националната Художествена Академия, София, 2015

противен случай обричаме децата си да живеят в свят от миналото - свят на чужди ценности и разбирания.

Инсталацията пресъздава „времева линия“, представена като пространствена структура с множество линейни системи. Дисперсна схема, в която са заплетени стаите на миналото, продължаващото настояще и пътят към бъдещето. Инсталацията има за цел да постави темата за изоставените места по интерактивен начин с препратки, започвайки от Африка, преминавайки през всеки континент и завършвайки с България. Следвайки съвета на Добаров, ние разширяваме периметъра, за да изследваме връзките, да направим аналогии и да търсим поетични интерпретации. Структурата реферира към изоставени места от различни периоди и кани посетителите в своите „времеубежища“. Дворът е последното убежище, където посетителите могат да се присъединят към пътя на колективно бъдеще за изследване, интерпретация, намеса и съживяване. Интегритета между публика и инсталация задава един експериментален подход, резултатът от който предстои да бъде открит.

Инсталацията не търси отговори за бъдещето, а по-съпричастен път към него.

„По-добре е да живееш в състояние на непостоянство, отколкото в състояние на окончателност.“⁶

Г. Башлар

⁶ *Poetics of Space*, Гастон Башлар, Beacon Press, 1994 (първоначално публикувана от Presses Universitaires de France през 1958)